

СУБ'ЄКТИ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ В СТРУКТУРІ ЕКОНОМІКИ ДЕРЖАВИ

В економічній енциклопедичній літературі зазначено, що сектор економіки – сукупність господарських одиниць, що характеризуються однорідністю економічної діяльності або організаційною і фінансовою єдністю [4].

З погляду форм власності розрізняють такі сектори економіки:

- державний сектор, що включає підприємства, організації, установи, що знаходяться в державній власності і під контролем державних органів;
- приватний сектор – не підпорядкований державі.

З погляду конкретних видів економічної діяльності розрізняють реальний сектор економіки, невиробничий та фінансовий. Виділяють також тіньовий сектор економіки, що характеризується здійсненням протиправних господарських операцій і операцій, що не враховуються статистикою.

Державний (згідно із західною термінологією – публічний) сектор призначений для того, щоб відтворювати публічні (суспільні) блага. Суспільні блага – це те, що однаковою мірою доступно всім членам суспільства і не потребує безпосередньої оплати.

Такими благами можуть бути, наприклад, послуги у вигляді використання суспільних споруд – доріг, парків, бібліотек, маяків. Найважливішими послугами є освіта, медичне обслуговування, національна оборона тощо [3].

Таким чином, в економічній системі будь-якої країни незалежно від рівня її розвитку, політичного устрою та географічного розміщення існує державний сектор, як сукупність організацій, підприємств, суб'єктів підприємницької діяльності, економічної інфраструктури, державної форми власності, що є у підпорядкуванні держави й створює додаткову вартість, яка є державною власністю [1].

У світовій економічній науці поняття державного сектору пов'язано не так з державною власністю, як із сукупністю форм присутності та участі держави у виробництві, розподілі, обміні й споживанні. У такому розумінні державний сектор є основою, спираючись на яку держава здійснює свою діяльність. У сфері розподілу питома вага держави дуже велика, у виробництві втручання держави значно менше, а в обміні – мінімальна.

Саме державний сектор посідає чільне місце в перехідній економіці, оскільки охоплює три основні сфери: управління, фінанси та підприємництво, які держава, як суб'єкт політики, використовує для регулювання економіки.

Державний сектор має два рівні власників: центральний уряд і місцеві (комунальні) органи влади. Нижній рівень влади інколи виокремлюють у

комунальну форму власності. Разом вони становлять єдине ціле, розрізняючись як за місцем у сфері економіки, так і за масштабами діяльності [3].

Згідно Господарського кодексу України суб'єктами господарювання державного сектора економіки є суб'єкти, що діють на основі лише державної власності, а також суб'єкти, державна частка у статутному капіталі яких перевищує п'ятдесят відсотків чи становить величину, яка забезпечує державі право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів [2]. Відтак, суб'єкти державного сектора економіки України можуть здійснювати як невідприємницьку діяльність, реалізуючи державні соціально-економічні проекти (напрямки), так і підприємницьку діяльність (отримувати прибуток), що закріплено Господарським кодексом України.

Державний сектор у традиційному розумінні – це сукупність державних підприємств. Великою проблемою є ефективне функціонування цього сектору, оскільки в ньому виникають тенденції до зниження ефективності, якості тощо, пов'язані, з одного боку, зі значно меншим тиском на ці підприємства ринкових сил, а з іншого – з підтримкою держави.

До недоліків функціонування державних установ та організацій належать: невизначеність господаря, поєднання економічних і соціальних цілей, неефективний менеджмент, значні розміри та бюрократична структура управління. Обмежені можливості отримання прибутку, залежність від бюджетних коштів, а нерідко й монополне становище призводять до зниження ефективності державних підприємств, стимулюють їх перехід у приватне (акціонерне) володіння. Тому завдання пошуку оптимальних меж одержавлення власності, а також проблема роздержавлення є не національною, а загальносвітовою проблемою (у 70-80-х роках ХХ ст. у багатьох західних країнах відбувся «бум» роздержавлення і приватизації).

Впродовж останніх тридцяти-сорока років виник новий сектор – «третій» – у результаті формування змішаних державно-приватних підприємств і корпорацій, де держава не є одноосібним власником, але здійснює контроль, володіючи блокуючим або контрольним пакетом акцій [1].

Відтворення державним сектором суспільних благ, які спрямовані на задоволення нагальних потреб усіх членів суспільства, є аргументом на його користь. Однак велика частка державного сектору в економіці країни стримує розвиток інших форм господарювання, руйнуючи ринкове середовище.

Література:

1. Головінов О. М. Державний сектор економіки в різних соціально-економічних системах / О. М. Головінов // Вісник ДонНУЕТ ім. М. Туган-Барановського. – № 3 (35). – Донецьк: ДонНУЕТ, 2007. – С. 16-25.
2. Господарський кодекс, затверджений Верховною Радою України від 16.01.2003, № 436-IV [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (редакція від 24.07.2014р.).
3. Державне регулювання економіки // [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://pidruchniki.com/18130112/ekonomika/derzhavne_regulyuvannya.
4. Економічна енциклопедія / Відповідальний редактор С.В. Мочерний. – Київ: Видавничий центр «Академія». Т. 3, 2002. – 952 с.